

Litterär Tidning.

N:o 75.

Onsdagen den 18 September.

1839.

Skogsvandrarn.

Så långa skuggor jag sträckas ser
I skogen, mörka och vida,
Der ensam jag på min stig mig ter,
Och quällen tyst ses frambla.
Naturens hjerta jag här är nära,
Dess rena stämmor till vandrarn bär
 Ötalog fröjd.

Så ödsligt molnen på himlen går,
Och månen mellan dem lyser;
De gamla sagor jag tänker på
Om gäster, nattmörkret hyser.
Mång välnad tycker jag stilla sväva,
Der skogens tärnor sin bruddrägt vävva
 På mossig bädd.

Monn' det är sant, hvad min aning sagt
Om sälle andarnes öden,
De gode englar, som hålla vakt
Kring ljusets thron efter döden;
De färdas högt öfver skog och slätter,
På silverskyar de ljusa nättar
 Och se oss då.

Kanske en vän i det sköna land
Från molnet nu till mig blickar,
Och, fästad än af de ljusva band,
Som fördom vänligt mig nickar;
Der kanske jag och en gång shall fara,
Så fri och glad i de rymder klara
 Och se hit ner!

I sälle andar, så öppnen då
Ert språk den nattliga stunden,
Och kommen vänligt och helsen på
Er vän i stoftverlden bunden;
Naturens andar, I äfven susen
Med milda ljud vid de bleka ljusen
 Omkring min stig!

Hur ljust att svärma en enslig stund
Bland skog och klipporna höga,
Der ömhet, trohet i huldt förbund
Först lysa klart ur mitt öga;
Ty hvem som än var mig kär på jorden,
Till ett med mig han förent är vorden
 I detta Nu.

Mång stjerna sträcker sin stilla gång
Till Vesterlands blänande salar,
Jag henne följer med munter sång
Från jordens skuggiga dalar;
Kanske ett famntag den sköna vinkar,
Som der så kärlikt och huldrift blinkar,
 Bak skogens bryn.

I Vester når jag min vandrings lön,
Min tärna dit vill mig kalla,
Der sitter hon, som en stjerna skön,
Bland mor och syskonen alla;
Ur stilla tjäll der min lycka qväller,
I vesterlid jag min kosa ställer
 Så lugn och fri.

Om

Universiteten.

Ett tredje ord, i anledning af Professor Ps:
svar i Mimer på en Aftonbladsuppsats.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Nu till Ps:s speciella invändningar.

Om Dismissionsexamen skulle försvinna, så bleste
wo fördingarne olika i olika sist, och det eua sistet kunde få
Swedenborgaprester, det andra Pietister, efter någon Bislops

eller Theologæ Lectors olika åsigtter. Om dimissionsexamen har A. B. ingenting sagt, men fordrar att blifwande prester skola först studera vid Akademien. Åsiven om ingen examen der skulle tagas, så finge ju dock alla blifwande prester i riket i de Theologiska föreläsningarne sammäta allmåna theologiska bildning, motvändande all secterism i särskilda skift, som om dimissionsexamen toges. (Mågot allmånt bewis utan examen på en väl använd wisselte vid Akademien under en wiss tid borde naturligvis hvarje student hafta, innan han derifrån asinge, t. ex. beryg af nationen, inspektion och de professorer, hvilkas föreläsningar han bewistat.)

Collegierna skulle betyngas af Examina. Särdeles mycket twäng blefwe det icke. Hvar termin lemma högst få jurister, cameralistar, canzillister universitet.

Den praktiska embetsmannen har glömt Theorien och skulle examinera blot i det praktiska, säger P. A. B. säger: Werket kan apociera någon competent domare vid examina. Dessutom finnes wilja och samvetsgrannhet, nog finnes för mågan. Skulle icke ett hofråtsråd kunna sin lag nog, för att examinera? —

Det behövdes en särskild section af särskilda examinatorer, säger P. Men mowne för ett par dagar em året ej en section af werket kunde bildas för ändamålet, utan särskild idé.

Examinanden skulle vid Embetswerket bereda sig på examen, för att der lära hvad som fordrades i alt. Olika åsigtter hos Embetswerkers examinatorer och universitetens skulle göra det sednare ännu mera nödvändigt. Swaras: Man hoppas, om embetsmän utom Akademien kommit från skolastika och pedantiska ensidigheter, så att inga nya collegier komma i fråga, utan fakten hems. — Men skulle de använda tiden rätt vid Akademien? P. medgivver hems, att som i Tyskland Civilisterna woro förbundna att förete beryg från sina lärare vid Akademien, att de genomgått en kurs i wisa föreskrifta Wetenkaper. Dock trox P. att vår bildning i våra skolor och lärowerk och collegier först bde bli så stor, som Tyskarnes. Det är dock A. B:s mening, att studenterna bba vara wida mera kunniga än nu, och Studentexamen mycket svår. Det går dock framdeles derhän, att lärokursen utvidgas på Gymnasierna t. ex. till 5 år och att studenterna bli rigigt wårdiga, mogna för akademisk lärofrihet och wetenkäligt studium. A. B. will allt asvänta denna tid, då åsiven embetsmännen få mera bildning.

Kommer den, så har gradual-examen funnit på sista wisan. Och vi beklaga icke des död. A. B. önskar också i aff på gradualexamina "snar hjelp," och föreslår, att Dom Capitlen och Embetswerk, Committeeer, Skol-Direktioner, må pröva hemska sina lärare, liksom Faculteten bör pröfwa sina adeppter. Hvar till behövtes då widare denne Examen? — En ramtida studentexamen skulle ersätta den, såsom den nu för de flesta är. Philosophiae Doctor och Artium liberalium Magister i sin genuina betydelse är sällan eller aldrig någon af våra Magistrar, ty de flesta kunna ei mer filosofi än som rätt wäl kunde läsas på ett Gymnasium och några (t. ex. admittit i universitärerna) ofta ej så mycket som en nybliven student nu för tiden. Artes liberales skulle betyda alla humani Wetenkaper, Språk, Historia etc. Sållan är dock någon Magister mäktig i alla delar, oftaft blot försvarlig i några, allt-

så ger Filos. Graden nu mera ingen universell bildning, hvilket är des ursprungliga mening. Man skollar på mångden af ämnen såsom ledande till yllig mängkunghet och har dersöre nu föreslaget att dela examen i en humanistisk och naturvetenskaplig, men då är des idé bruten och den förra blir blot en stegrad studentexamen. Ingenting winnes med delningen, ty betygsläsningen och mängkunghet eller rättare fäktunghet motarbetas ej dermed. Mängen läser ej nu för betyg i andra fächer än det shall se, när föreslaget gärt igenom. Dorigenom minnes då blon, att Examinandi slippa läsa en å par dagar för nägra admittitkur och denna vinst är så godt som ingenting. Telet ligget i Examens method, sätter att ge betyg, föreläsningarnes beskrifvenhet, d. v. s. heterst hoc Professorerna, ej blot de nu lefande, utan hos deras företräddare, hvilkas föredöme de blot följi. Bore professorerna alla mästare miti Cathedern, mottoge endast dugliga till studenter, frägade de i tentamen efter sak, ej glosor, solida kunskaper, ej minnesleyor ut deras Colleger, gäfwe betyg rättvis, lode mera vigt på ahandlingar o. h. disputationer, o. s. w. så skulle graden vara annat än den nu är.

(Forts. u. g.)

Litteratur.

Kongl. Wetenskaps-Academiens Handlinger för år 1837. Stockholm 1838. 8vo.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

12. *Observationes in Derbe Genus una cum specierum quinque novarum descriptionibus a C. H. Boheman.* — Fabricius beskref redan i sit Systema Rhyngotorum (Brunsw. 1801) 8 spec. af detta släkte, om hvilket hemska den store Latreille yttrar: (Les Derbes) "me sont inconnus, mais je presume qu'ils viennent près des insectes précédentes (Les Asiraeas, Asiraca Latr., Delphax Fabr.) et surtout près des anoties" (Anotia Kirby.) Hr. Bohemans undersökningar bekräfta denna släktskap till Delphax från hvilket släkte han likväl anser det mål sälligt i anseende till de långt utdragna hemelytra, och anmärker, att vid försita påseende detta släkte har likhet med *Aphis*. De 5 här upptagna nya species är ollesammans samlade i Sierra Leonne af framledne Adam Afzelius, och meddelade af Commercerådet Schönberr, som nu är ägare af Afzelii Insektsamling. Afh. atsölls af något förstorade figg. med särskilda beskrifningar över wingarna, för att tydligt utvisa wingernas läge.

13. *De Tinea Linneella a C. H. Boheman.* Denna högst sällsonta insekt, hvoraf trotsigen ingen nu lefande svenska entomolog fångat något exemplar, har ff. beskrifvit ur Paykulliska samlingen och visogat en något förstorad figur samt upptager åsiven beskrifningen på T. *Oecophora Roesella* med hvilken den skulle kunna förväxlas.

* Se Cuviers Regne animal, Tom V par Latreille. Paris 1829. p. 218.

14. Utkast till en systematisk indelning af Phocaceerna af S. Nilsson. Få slägten havwa varit mera underkastade ovisshet och confusjon än dese, isynerhet derföre att de förändras betydligt i olika aldrar. Den vidfrejdade förf., som längt sysselsatt sig med deras utredande, har här antydt resultaten af sina iakttagelser, efter besedendet af de rika samlingar af skeletter, som finns i museerne i London, Paris, Berlin o. s. f., samt utlovar, att snart utgiva en fullständig framställning af denna familj, hvars snara utgivande hvarje Zoolog säkerligen högt önskar. — Här indelar ff. Phocacea i 2:ne grupper I, de hos hvilka de egenligen i kindänderna*) havwa 2 rötter, — och II de hos hvilka de blott havwa en. — Till första gruppen hör 3 slägten: 1. Stenorhynchus Fr. Cuv., med en art, som bebor södra jordhvalvens ocean. — 2. Monachus Herrm., med en art tillhörande Adriatiska havvet och Grekiska Archipelagen — 3. Phoca Linn., med 4 väl kända och beständiga arter, som förekomma i norra hemisphären, neml. Ph. vitulina L., Ph. oceanica Lepech., Ph. annellata Nilas, och Ph. barbata Fabric. Till den sedan gruppen hör 4 slägten: 4. Halichoerus Nilss. med en enda i våra hav förekommande art, H. Grypus. — 5. Trichecus Linn. med en art, Wallrothen som bebor norra polarhafven. — 6. Cystophoa Nilss. med 2 arter, hvaraf den ena C. cristata bebor norra polarhafven, den andra södra halvklotets ocean. — 7. Otaria Perron, hvaraf ff. ej anser sig kunna åtskilia mer än tre arter hvaraf 2:ne O bonia och ursina bebo norra polarhafven, och den tredje antarktiska regionen.

15. Bidrag till kännedomer om Naijas Marina Linn. af K. J. Thedenius. — Hr Th. som med framgång vinnlagt sig om Neobornes studium, har här lemnat en interessant afhandling om den så olika beskrifne Naijas marina L., hvilken han alltid fann dioecistisk. Som isynnerhet föredringde delarne hos olika författare blifvit så osäkra beskrifne har ff. här utförligt beskrifvit dem. Hr Th. bestrider tillvaron af någon pistill, men trox blomkalkskarne på honblomman fungera såsom sådan, "ett nytt bewis på naturens sätt att genom andra organer ersätta de bristanden". Afhandlingens upptager en utsörlig beskrifning af växten, och åtöfles af figurer, med betydligt förstorade frödredningsdelar. Som denna intressanta afhandling redan blifvit utsörligare recenserad i Prof. Wikströms nylichen utkomne Årsberättelse, samt i N:o 4 af "Botaniska Notiser" anse wi en märmar e redogörelse öfverflödig.

16. Glyceria Norvegia Sommerf och Agrostis sva- veolens Blytt, beskrifne af S. C. Sommerfelt. Den förra af dessa är samma växt, som Forstelss beskrifvit i "Finska Instituters Skrifter" under namn af Poa remota och hvilken Prof. Fries i dess nylichen utgitna Mantissa altera Novitarum Fl. Sv. upptagit under namn af Glyceria remota. Som Forstelss upptäckt och beskrifning är wida äldre, så kommer Sommerfelts namn att utgå. Huruvida Gaestadii Glyc. pendulina (Molinia pendul. L.) är identisk är ännu oavgjort. Se wid. Fries' ofvannämnde Novitier

*) "Jag åstruknar den främsta kindändan såsom svarande mot en dens molaris spurius och således merendels har enkel rot, samt de 2 bakteria, som kunna anses svara mot de 2 knöliga kindänderna hos vissa rosfjur. De återstående 2 mellersta kallas jag egentliga kindänder."

och N:o 3 af "Botaniska Notiser". — Agrostis sva-veo ens Blytt har Fries i ofvannämnde Mantissa bestämt till ett nytt släkte Blyttia, uppkallat efter den till Botanices Professor vid universitetet i Christiania nylichen utnämnde Blytt, och anmärker att det är ett Gramen sva-veolens, ut *sama viri*, cuius nomen gerit. Se wid. N:o 3 af Bot. Notiser.

Nu följa 2:ne Biografier: 1:o öfver Grefwe Bengt Erland Graue Sparre, född 1774, Chef för R. Ingenieur-Corpsen 1812, General-löjtnant 1826, President i Krigs-Collegium 1832, död 1837. — "Utan bestämmhet var hans ihårdiga arbete, utan flard och anspräk hons hela väsende. Han tycktes långsam i beslut och gerningar, men hade vanligen på lika tid uträttat mer än de flesta andra. Med sin anslag, men med betänksamhet och sparsamhet, utförde han på detta sätt arbeten sådara, som anläggandet af Carlsborgs fästning, och de nya befästningarna på Kungsholmen utanför Karlskrona. Där han ledde företagen, blef planen merendels i stor skala, kostnadsförsäglet, så nära möjligt var, bekräftadt af erfarenhet, och kostnaden alltid ringa, jemförelsevis med den af andra dylika verk." — 2:o Joh. A. Fries, född 1753, Nem. Prof. i Uppsala 1784—1820, död 1837. — "Han var en man af mycket originalitet, af ett litfligt och angendat(*) umgänge, som gnistrade af peppradt ståmt." — Han "var en stor älskare af trädgårdsblomster. Han sysselsatte sig dermed werksamt under sina kraftigare dagar, och på älderdomen utgjorde den hans karaste nöje." Den var den bästa enskilda i Uppsala (hvilket likväl sannerligen ej säger mycket) och påkostades af honom rätt mycket. Allmänheten torde i minnet ännu återkalla med hvilken hastighet och farhåg hon för några år sedan i Uppsala Correspondenten angrep Uppsala Ac. Consistorium derföre, att på hans boställsomt uppbyggdes några uthus, som besluggade en del af hans trädgård.

Sist följer en forteckning på främre till Academiens Museum och Bibliothek.

Då vi nu redogjort för innehållet af dessa Handlingar må det tillåtas av andra några reflektioner wif gjort vid genomläsetet af de äldre och de nyare Handlingarne.

— Om den svenska fattigdomen någonstadies gjort sig synbar så är det i uppmuntran af konst och wetenskaper. Vi wilja ej här ingå i någon grafskning af hvad State en gjort för bildningens spridning, ty någon jemförelse med andra eiwiliserade stater kan icke ens komma i fråga, ej heller huru enkilda hittils i sin mån kraftigare bidragit till wetenskaperne förkofran, ty Mæcenater äro tv wäre tunnsladde hvar som helst, — utan endast anmärka det missförhållande, som råder i allmänhetens sinne och smak för bildning, den må hänsödra sig till wetenskap eller sida konst, emot i andra bildade länder. Hwad är orsaken här till? — Månu sā längt mot polen men nistan ej är sufficiabel för någon högre bildning? — Swaret kan ej gerna bli nekande. Hon måste då väl sakna hår der till? — Det torde vara knuten, och det är juft denna Svenssons obegripliga likenhet, som gör att han med sā föga intresse omfattar hvad snäller artingen i wetenskap eller bildande konst frambringar. Någon del här torde även böra tillställas den gamla akvundstukan, som regerar Svenssen mer än någon annan nation. "Alsfund ok Giri baden tro Ha Sverike förderwat soa margalund. Ok qwelja det än allan

"stund" säger ett gammalt ordspråk; — om det sednare numera icke eger sin tillämpning, sedan svenska tillgångar småning som realiseras till nära — o, så kan det dock icke nekas, att den förra lagt och ännu lägger hinder i vägen för den som vill framåt. Här till kommer den fullkomligaste liknödhet för allt, som icke ger hopp om den första möjliga materiala fördel. — Lycklig var dersöre den idéen, som uppkom hos Linné och några stora män af hans samtid, att skrifa ett Sällskap för vetenskapliga forskningar, hvilket vittersta mål hos sista varit Vetenskapernes praktiska tillämpning på oeconomia förhållanden. I denna anda fortgående handlingarne en betydlig längd af år, och de lästes samt begagnades allmänt med begärighet. Nittonde selet, med sin så kallade wetenskaplighet, ville ej vid sidan af sin vetenskapliga forstning finna något lumpet fram för praktiska oeconomien hvarsöre sädant helt och hållet utesluts ur handlingarne. Väl hittade man på att till en början hävda allt sädant obehörigt, till de s. f. Ekonomiska Annalerne, som utkommo åren 1807 och 1808, men detta sistnämnde är affannade, och hafwa sedan aldrig ånyo framträtt. Ändligen började K. Landbruks-Academien att utgifwa sina "Annaler", för åren 1813—1823, då man i dessa fick någon ersättning för hvad ur Wet. Ac. Handl. blifvit förvist. Med sistnämnde är affannade Landbr. Ac:s Annaler, och fortsattes först år 1827 under titel af "Handlingar." På sednare tider hafwa wiserligen också icke Economi-ka skrifter felats, då en mångd Landbruksförfatningar utgivits i våra dagar har t. o. m. en Technologisk Tidsskrift förmått bura sig. Då Ekonomien tages under en sådan mångd sibblande armar, är hon wiserligen ej att beklaga, och numera kunnas säljas Wet. Ac. Handlingar gerna utesluta allt, som icke är rent vetenskapligt, och deri säljas också lika sna öfriga system i Europa. Anställe wi åter en jämförelse med utländska Academiers Handlingar, så finne wi genast hvilken pygmée en tom af våra Handlingar är i bredd med t. ex. Peterburgska, Berlinska, t. o. m. Genevska Handlingarne. Skall då Ryssland åsven med sna litterära tungtstäde skaror öfverstrygla våra lätta tirahörer? — Sjelfwa det lilla Geneve producerar årligen Handlingar af uppertigt värde till många gånger förra volum än vår nästa Detay. År då möjligen Geneve's pecuniära och litterära resurser förra än Sveriges? — Ett för vår Academie eget phänomen (såvida det ej öfverträffades af det som Uppsala Wetenskaps-Societet ex hunder, som nemligen ej orkar ostare att utgiva några Handlingar än på sin höjd hvar 6:te eller 7:de år) är att Handlingarne utkomma så sent. Handlingar för 1837 hafwa förtopligen warit synlige i Bokhandeln. På detta sätt synes man i vårt fäderland följa med sin tid.

— o — e —

Utländsk Litteratur.

Entwurf der praktischen Theologie von Karlsheinecke. Berlin 1837.

Efter framställningen af den praktiska Theologiens Begrepp, Åndamål och Method, indelar den faillrike Theologen sin bok i I. Läran om Kyrkan (a. dess Begrepp, b. åtskillnaden mellan kyrkans medlemmar, c. kyrkans och statens enhet.) II. Evangeliska Kyrkan (a. tro och bekännelse, b. kyrkostyrelse och kyrkotjänst, c. gudstjänst, dess princip, medel (Heliga tider, rum

och handlingar), organismus, bön, predik-kan) III. Den enskilda församlingen. A. Dess bildande genom erotematisk undervisningsmethod, B. Dess samlings att höra predikan, som är enhet af orato-riosa och kristliga elementer, Guds Ord lämpadt efter församlingens behof. C. Den enskilda i församlingen eller Själawården, som delas i

a. Omvälvelse af

Hedningar

Judar

Catholiker

enskilda i off. på

1. Separation

in arbiträr genom

armod

sjukdom

fängelset

arbiträr, från

blott ytter Gudstjänst

från inre

från båda

revolutionär

Apostasi

Sekt.

2. Menedswarning

3. Kyrkotukt

b. Wälfignelse af

aktenfaper, des

ingående,

åter ingående,

slutande.

3.wigning af sacramenteria, ting sasom medel, de boda.

Den Kristna Theol. är i sig en och odelad, på en gång theoretisk och praktisk, ej någondera, ty dess föremål, Religion, är praktiskt, och tron är på en gång objectiv och subjectiv, weta och handla, alltså alltid sif, rörelse, verksamhet; Gud är både theoretisk och praktisk; känslan af honom passiv och activ, ty den föder begäret efter honom. — Theologien är nu tron som wet, fattar och begriper sig. Allt detta wetande är sart blott nä det sammanfaller med sitt föremål. Tron är ett wetande, men ett omedelbart, praktiskt. Religion och Theologi är identiska. Den theoretiska Theol. är ett weta för wetats skull. Den praktiska ett weta för handlandets skull. All Theologi är wiserligen i och för sig praktisk, men för att bli det, måste den först vara theoretisk. Den praktiska är alltid tillika ett wetande, theoretisk. Theoret. theol. innehåller möjligheten af förhållande till sifvet och handlingen, men är ej dess verklighet, utan wetande för dess skull; prakt. theol. är denna möjlighets verklighet. Theologien indelas i 1. Historiskt wetande om det ändligas sanning. 2. Speculativt, wetande om denna sannings bruk; ett wetande om huru Religionen verkar och förverkligar sig, meddelar sig åt verlden under olika förhållanden, confessioner. Den sammankräver med historiska theologien, emedan den sednare visar huru kyrkan utvecklat sig till det närvartande och den förra huru det närvarande skall utveckla sig. Den praktiska Th. visar huru den kyrkans idé, som fixeras i den Th. av Th., skall realiseras.

(Görs. v. s. n. 9.)

Gefle, hos M. P. Lundin.